

Petra PROUZOVÁ, *Robert Owen a jeho pohled na náboženství, výchovu a utopickou obec*, České Budějovice 2020, 83 s.

bakalářská práce Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Posudek oponenta bakalářské práce

Předkládaná bakalářská práce Petry Prouzové se zabývá životem a dílem britského myslitele, reformátora a podnikatele Roberta Owena (1771-1858), který je znám jako jeden z předních utopistických socialistů. Navzdory této skutečnosti je v českém politickém myšlení osobou poměrně opomíjenou, a to jak jeho současníky, tak i dnešními badateli.

Bakalářská práce je rozdělena do tří částí, přičemž Úvod a Závěr jsou číslovány jako samostatné kapitoly. Druhá kapitola (*Život Roberta Owena*) tedy představuje život Roberta Owena, třetí (*Společnost Owenovy doby*) politicko-hospodářsko-sociální poměry Owenovy doby, zejména s ohledem na probíhající průmyslovou revoluci, a čtvrtá (*Vývoj Owenových názorů na náboženství, výchovu a vzdělání a uspořádání společnosti ve městech*) analýzu Owenových myšlenek vztahujících se k náboženství, výchově a pedagogice, přičemž jádro práce představuje rozbor jeho náboženských názorů.

Jak autorka postupně před čtenářem odhaluje, sám Robert Owen byl duchovně založenou osobností, jež se po celý život *nábožensky* vyvíjela. Po jistý čas se hlásil k unitářům, odmítajících trinitární dogma katolické církve a tedy i plné Ježíšovo božství, nicméně většinu života u něho převládla náboženská vlnost, která pravděpodobně přispěla k jeho toleranci. V jeho době se totiž unitářství prezentovalo jako přední reprezentant liberální teologie v Evropě i ve Spojených státech amerických, kdy stálo proti konzervativnímu katolicismu. Vlivem své ženy presbyteriánky Ann Carolyn Daleové a jejího otce se Robert Owen sice nábožensky radikalizoval, avšak své děti ani ženu náboženství a víru měnit nenutil. V závěru života vstoupil britský myslitel do Spiritistické církve, která nejlépe odrážela jak jeho spiritualitu, tak racionalitu a zájem o komunikaci se zemřelými; s křesťanským náboženstvím rozhodně nic společného neměla.

Hospodářsko-sociální aspekty Owenovy doby dává Petra Prouzová do kontextu církevně-politického života ve Velké Británii i v USA, kde se tradičně mísily anglikánské, baptistické, metodistické a kvakerské vlivy. Navzdory pestrému náboženskému životu převažoval náboženský pluralismus, který byl prohlouben v době osvícenství. Robert Owen tyto podněty vstřebával a dokázal je využít ke svým praktickým záměrům, např. se zmíněnými metodisty jej sbližoval nejen zájem o vzdělávání a zbožnost pracujících vrstev, ale rovněž potřeba *lidové víry a lidového vzdělání*, kdy se vyslovoval ve prospěch sociální angažovanosti církve. Ta se v průmyslové společnosti jevila jako potřebná stabilizační síla, jejíž nejvyšší přínos chápal Robert Owen v pomoci lidem coby morální povinnosti.

Náboženství tak Robert Owen vnímal především v osvícenském duchu, kdy zdůrazňoval zejména jeho praktický aspekt – je dobré, protože vede k trpělivosti, důvěře, naslouchání druhým atd. Jeho náboženské názory tak zcela korespondovaly s myšlenkami osvícenství, kdy se zdůrazňovalo přirozené zdůvodnění náboženství a mravnosti. V závěru života nábožensky dozrál, dotvořil se a stanul na deistických představách, kdy se termín Bůh stával v jeho esejích synonymem pro tvořivou sílu, resp. energii. Jen na okraj, celé 19. století se tak muselo potýkat s dědictvím osvícenství, jež negativním způsobem ovlivnilo jeho duchovní podobu, neboť zdůrazňováním praktické stránky před dogmatickou vedlo k nedůvěře v Boží zjevení i pochybám o autoritě církve vůbec.

Inspirace křesťanstvím se tak u Roberta Owena, někdejšího anglikána, odrážela zejména v praktické rovině jeho života, kdy sám *sklouzával* k mesiášským aspiracím. Jeho zájem o morálku a výchovu pramenil do značné míry z jeho náboženských představ, byl vlastně jejich derivací. Třebaže v tomto ohledu příliš originálním myslitelem nebyl, své místo v politické filozofie moderní doby tak zcela jistě uhájil.

Práce je na velmi dobré stylistické úrovni. Pozitivně hodnotím její formální i grafickou podobu. Hlubokou erudici autorky odráží rovněž rozsáhlý poznámkový aparát, který poukazuje na množství prostudovaných pramenů a literatury. S potěšením mohu konstatovat, že předkládaná bakalářská práce splňuje po formální i odborné stránce požadavky kladené na tento typ kvalifikačních prací v daném oboru. Doporučuji ji proto k obhajobě a hodnotím stupněm výborně.

Otázky k obhajobě:

1. V čem spatřujete hlavní přínos Owenových náboženských úvah?
2. V jakých náboženských názorech se Robert Owen lišil od svých současníků?

České Budějovice, dne 19. května 2020

doc. PhDr. Marek Šmíd, Ph.D.